

بررسی جعل در حقوق تطبیقی

در این مختصر به بررسی جعل در حقوق تطبیقی می پردازیم.

بررسی جعل در حقوق تطبیقی

جعل (و استفاده از سند مجعول) جرم جعل یکی از جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی است که از دیرباز و از زمان پیدایش خط و اسناد وجود داشته و تاکنون استمرار و مورد استفاده مجرمان و ناآگاهان از این عنوان مجرمانه «کسانی که اطلاعی نسبت به جرم بودن جعل و یا مصادیق آن نداشته و ناآگاهانه اقدام به این جرم می نمایند» قرار گرفته است.

با توجه به پیشرفت علم و صنعت و نرم افزارهای کامپیوتری و وسایل چاپ و غیره ... این جرم پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته و مجرمان و بزهکاران با اتکا به فناوری علم آنچنان اقدام به این عنوان مجرمانه می نمایند که گاه تشخیص جعل و یا بدل از اصل در اسناد و نوشتجات با دشواری روبه رو می شود.

چنانچه در روزگاران گذشته جعل رامی توان در قلب سکه و اکنون در اسناد و نوشته جات و حتی در

جعل و استفاده از سند مجعول «جعل در لغت به معنی دگورگون کردن، منقلب نمودن، گردانیدن، قرار دادن، آفریدن، وضع کردن، ساختن و ایجاد کردن به کار رفته است» و در تعریفی دیگر «به معنی تزویر و وضع است از روی قصد و بر خلاف واقع» جرم جعل در زمره جرائم علیه آسایش عمومی قرار می‌گیرد بر خلاف آنکه در بسیاری از موارد سبب تضییع حق مالی افراد است چرا که جعل سبب تشویش اذهان مردم نسبت به اصالت اسناد و سلب اعتماد عمومی و دیگر ضررهای غیر مالی می‌گردد.

در برخی از کشورهای غربی مانند انگلستان (در تاریخ حقوق قدیم) این جرم در واقع جرمی علیه اقتدار پادشاه و در نتیجه خیانت به کشور محسوب می‌گشت و مجازات اعلام را در پی داشت، در قدیمی‌ترین قانون مدون بشری نیز به این جرم اشاراتی شده است به طور مثال در ماده ۵ این قانون جزای نقدی معادل دوازده برابر مدعی به و انفصال او از شغل قضا را برای شخص جاعل پیش بینی می‌کرد.

جرم جعل را می‌توان یکی از شاخه‌های کلاهبرداری دانست چرا که رابطه‌ای بسیار نزدیک بین این دو عنوان مجرمانه وجود دارد و گاه در تشخیص و تمییز بین آن دو حدوث اختلاف می‌گردد و تعیین عنوان مجرمانه مشکل می‌گردد. با این حال جرم جعل در قانون مجازات اسلامی تعریف خاصی ندارد و تنها در ماده ۵۲۳ آن قانون تنها اشاراتی از مصادیق و عناوین جعل شده است.

و باید به تعاریف لغوی آن و برخی اشارات و اصلاحات حقوق در داخل قوانین موضوعه و حقوق تطبیقی اشاره نمود. قرآن در منع «اکل مال ببالطل» می‌فرماید «یا ایها الذین آمنوا لاتاکلوا اموالکم بینکم بالباطل» و نیز در آیه‌ای دیگر «فمن بدلّه بعدما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم» عمل افرادی را که پیش از شنیدن وضعیت آن را تحریف کرده‌اند تقبیح نموده است (نوعی جعل مادی و معنوی).

۲-۱ جعل در حقوق تطبیقی و قوانین کشورهای مختلف الف انگلستان: «تعریف: عبارت است از ساختن یک مدرک تقلبی به قصد آنکه شخص سازنده یا شخص دیگری به وسیله آن کسی را اغوا به پذیرش آن به عنوان اصل کند تا بدین ترتیب او به ضرر خود عملی را انجام داد. یا از انجام آن سرباز زند.»

(نظر محقق): به نظر می‌رسد عنصر مادی این جرم در انگلستان ساختن یک مدرک است به قصد تقلب و بنا به تعریف تفاوتی ندارد که شخص سازنده از آن سود ببرد یا شخص دیگر اما باید پذیرفت که قانون انگلستان جعل و استفاده از سند مجعول را بنا به تعریف ذکر شده یکسان می‌داند و ایراد دیگر این تعریف این است که مراد از قانون‌گذار انگلیس از ساخت یک مدرک تقلبی چیست؟ آیا صرفاً منظور او اسناد بوده و یا هر شیء و یا عملی دیگر را که در بر دارند؟

جعل باشد را نیز شامل می‌شود به عبارت دیگر بر طبق تعریف ناقص و ذکر عناوین و مصادیق جعل در ماده ۵۲۳ قانون مجازات اسلامی ایران نیز می‌تواند در بردارنده مفهوم جعل در این تعریف باشد. جرم جعل در انگلستان حداکثر تا ده سال حبس است مگر در مواردی که قانون‌گذار آن کشور مجازات دیگری را بدان آن پیش‌بینی کرده باشد. (ب)

کانادا: بنا به ماده ۳۶۶ قانون مجازات این کشور: «کسی مرتکب جعل می‌شود که مدرک نادرستی را با

علم به نادرستی آن بسازد به قصد:

الف) این که شخص دیگری با این تصور که مدرک صحیح است، چه در کانادا و چه در خارج از آن برای انجام یا خودداری از انجام کاری اغوا شود.

ب) این که مدرک به هر صورتی به عنوان مدرک درست به ضرر کسی چه در کانادا و چه در خارج از آن مورد استفاده یا عمل قرار گیرد.

مجازات جرم جعل در کانادا حداکثر ۱۴ سال حبس می‌باشد و به موجب ماده (۲) ۳۶۶ تغییر دادن مدرک به وسیله الحاق چیزی به آن یا محو کردن چیزی از آن و نظایر اینها نیز جعل محسوب می‌گردد. (نظر محقق): با توجه به تعریف ماده (۱) ۳۶۶ قانون جزای کانادا باید پذیرفت که علاوه بر اینکه مجازات این جرم در کانادا (۱۴ سال حبس) بیشتر از انگلستان (۱۰ سال حبس) است اصل سرزمینی بودن قوانین را نیز زیر پا گذارد.

و با این عنوان که «سندمجموع چه در خارج و چه در داخل کشور» به ضرر کسی مورد استفاده قرار گیرد پهنه قوانین خود را برای اتباع خود گسترده‌تر کرده است. که بنا بر این تعریف می‌توان گفت که این کشور علاوه بر نظم و امنیت داخلی و ثبات آن و استحکام روابط اجتماعی، اقتصادی و غیره به حفظ وجه بین المللی خود نیز در میان سایر کشورها توجه دارد.

نمونه بارز این دور اندیشی مقنن کانادا را می‌توان در قوانین موضوعه داخلی ایران نیز دید چنان که در مواد ۴ و ۵ قانون جزای اسلامی «م.ق.ج هرگاه قسمتی از جرم در ایران واقع و نتیجه آن در خارج از قلمرو حاکمیت ایران حاصل شود و یا قسمتی از جرم در ایران و یا در خارج و نتیجه آن در ایران حاصل شود در حکم جرم واقع شده در ایران است.»

و جالب‌تر اینکه در ماده ۵ قانون جزای اسلامی گامی فراتر از تعریف قانونی در کانادا را نشان می‌دهد بنا بر تعریف این ماده هر بیگانه‌ای و هر ایرانی که در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرائم ذیل شود و در ایران یافت شود و یا به ایران مسترد گردد طبق قانون مجازات اسلامی ایران مجازات می‌گردد که برابر بندهای ۲ و ۳ و ۴ آن نشان دهنده اهمیت موضوع جعل در قوانین ایران است.

بند ۲: جعل فرمان یا دستخط یا مهر یا امضاء مقام رهبری و یا استفاده از آن

بند ۳: جعل نوشته رسمی رئیس جمهور یا رئیس مجلس شورای اسلامی و یا شورای نگهبان و یا رئیس مجلس خبرگان یا رئیس قوه قضائیه یا معاونان رئیس جمهور یا رئیس دیوان عالی کشور و یا دادستان کل کشور یا هر یک از وزیران یا استفاده از آنها.

بند ۴: جعل اسکناس رایج ایران یا اسناد بانکی ایران مانند برات‌های قبول شده از طرف بانک‌ها یا چک‌های صادر شده از طرف بانک‌ها و یا اسناد تعهدآور بانک‌ها و همچنین جعل اسناد خزانه و اوراق قرضه صادره و یا تضمین شده از طرف دولت یا شبیه سازی و هرگونه تقلب در مورد مسکوکات رایج داخله.

ج) استرالیا: در ماده ۳۱۳ قانون جزای این کشور برای جعل چنین تعریفی ارائه شده است: «هر کس مدرک نادرستی را به قصد این که او یا دیگری از آن استفاده کند تا بدین ترتیب کسی دیگری به قبول آن اغوا شود و با این قبول کردن کاری را به ضرر خود انجام داده یا از انجام آن خودداری کند مرتکب جرم می‌شود» مجازات جرم جعل در استرالیا حداکثر ۵/۷ سال حبس است.

قانون جرائم استرالیا مصوب ۱۹۱۴ نیز در ماده ۶۳ جاعل را کسی دانسته است که مهر یا امضاء یا مدرکی را می‌سازد و یا یک مدرک را به شکل اساسی و بدون مجوز قانونی تغییر می‌دهد.

(نظر محقق): قانون مجازات استرالیا کمترین میزان مجازات را نسبت به کشورهای انگلستان و کانادا بر مجرمین تحمیل می‌کند که حداکثر مجازات این جرم در کشور استرالیا ۵/۷ سال است نکته با اهمیت و قابل ذکری که می‌توان از تعریف این جرم در قانون جزای استرالیا دریافت کرد این است که جرم جعل در استرالیا دارای ۲ رکن است:

۱- اغواشدن فرد در قبول مدرک نادرست

۲- انجام عملی ضرری علیه خود و یا عدم انجام امری که موجب ضرر گردد.

نکته در این جاست که جرم جعل باید همراه با استفاده از آن باشد و صرف جعل نمی‌تواند جرمی را در پی داشته باشد به عبارت دیگر سند نادرست باید به طرف ارائه گردد و او در برخورد با امضاء آن اغوا شود و عملی را انجام دهد که بر ضرر و علیه او تمام خواهد در غیر اینصورت صرف جعل ملاک تعیین مجازات نخواهد بود.

چراکه در تعریف قانونی این جرم در استرالیا نیاز به وجود ارکان آن نیز باشد: سؤالی که ذهن نگارنده را مشغول کرده این است که آیا اگر سندی نادرست به قصد استفاده ساخته شود اما نتیجه‌ی آن رکن ضرری را در پی نداشته باشد اما بنابر تعریف لغوی قلب حقیقتی باشد که تنها کتمان و ضرر آن گریبان جاعل را می‌گیرد آیا در اینجا نیز جرم جعل واقع گردیده است در صورت پاسخ مثبت آیا جاعل می‌تواند علیه خود طرح دعوی کند؟

و سؤال دیگری که قانون مطرح کرد بنا به تعاریف مذکور در کشورهای مختلف که ذکر آن رقت آیا جعل تنها در مکتوبات و اسناد جاری می‌گردد و یا می‌توان آن را در اقرارها و اظهارات شفاهی و یا مکتوبات صرفاً دروغ نیز جویا شد چرا که در این موارد نیز قلب حقیقت صورت گرفته و طرف دیگر از این اقدامات زیان می‌بیند و یا اقدامی به ضرر خود می‌کند؟

نویسنده و محقق: مسعود عرفانیان

همچنین بخوانید: بررسی ادعای جعل در دعوی حقوقی

منبع: www.lawgostar.com